

Nr 13

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rennäringens främjande, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (p. 7 och 8) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1962/63 anvisa till Lantbruksstyrelsen: Avlöningar och Omkostnader förslagsanslag av 3 657 000 kr. respektive 540 000 kr.

Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln vidare föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1962/63 beräkna dels (p. 146 och 147) till Lappfogdarna m. fl.: Avlöningar och Omkostnader förslagsanslag av 557 000 kr. respektive 202 000 kr., dels ock (p. 148) till Rådgivningsverksamhet för rennäringens främjande ett reservationsanslag av 50 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 23 februari 1962 avlåten proposition, nr 68, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen, att 1) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för lappväsendet i enlighet med vad i propositionen angivits, 2) fastställa viss i propositionen angiven avlöningsstat för lappväsendet, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1962/63, 3) å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln anvisa till Lappväsendet: Avlöningar och Omkostnader förslagsanslag av 600 000 kr. respektive 202 000 kr. samt till Rådgivningsverksamhet för rennäringens främjande ett reservationsanslag av 50 000 kr.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 621 av herr *Hedström m. fl.*, likalydande med II: 744 av fru *Jäderberg m. fl.*, vari hemställts dels att lappväsendets befattningshavare fortfarande skall sortera under länsstyrelserna, dock så att erforderligt samarbete äger rum med lantbruksstyrelsen i rennäringens utvecklings- och marknadsfrågor, dels att lappfogdarnas tjänstebestämmelser bibehållas eller ändras till intendent (ev. länsintendent) vid lappväsendet, dels ock att de därvid placeras i lönegrad Ao 25;

2) I: 622 av herr *Olofsson m. fl.*, likalydande med II: 745 av herr *Lassinantti m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att sådana bestämmelser utfärdas, att minst två samer skall vara

ledamöter av lantbruksstyrelsens plenum vid behandling av rennäringsärenden; samt

3) I: 623 av herr *Osvald*, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att sådana bestämmelser utfärdas, att minst två samer skall vara ledamöter av lantbruksstyrelsens plenum vid behandling av rennäringsärenden.

Beträffande det närmare innehållet i förenämnda motioner får utskottet hänvisa till motionerna I: 621, II: 745 och I: 623.

Framställningarna i statsverkspropositionen

Lantbruksstyrelsen: Avlöningar (punkten 7 i IX ht).

Lantbruksstyrelsen har i sin anslagsskrivelse hemställt, att avlöningsanslaget höjes med 74 700 kr.

Departementschefen har — efter närmare redovisning av lantbruksstyrelsens anslagsskrivelse ävensom av en särskild skrivelse av lantbruksstyrelsen, vari styrelsen hemställt om inrättande av vissa tjänster för tillsynen över totalisatorsverksamheten — anfört följande.

»En viss ökning av lantbruksstyrelsens arbetsbelastning följer med de på styrelsen ankommande uppgifterna i anledning av 1961 års riksdagsbeslut (prop. 183; JoU 39; rskr. 372) om ändringar i hushållningssällskapets organisation. Likaså torde genomförandet av de förslag, som jag avser att återkomma till vid anmälan av den i översikten nämnda propositionen angående den lägre lantbruksundervisningen m. m., komma att öka styrelsens arbetsuppgifter. Även under skilda anslagspunkter i det följande behandlade åtgärder för att intensifiera rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och skogsbrukets områden kräver ökade insatser från styrelsens sida. Jag är dock inte beredd att i anledning härav föreslå att några nya tjänster inrättas vid styrelsen. Främst med hänsyn till undervisningsbyråns stigande arbetsbelastning förordar jag däremot, att förevarande anslag uppräknas med 30 000 kr. för att vidga styrelsens möjligheter att anställa kvalificerad, tillfällig personal. Jag vill samtidigt hänvisa till att styrelsen kan anlita lantbruksnämndernas och hushållningssällskapets anslag för att bestrida kostnader, som uppkommer då tjänstemän vid dess organ förordnas att tillfälligt tjänstgöra hos styrelsen.

Lantbruksstyrelsens förslag om förstärkning av personalen för tillsyn över totalisatorverksamheten kan jag endast biträda såtillvida att jag förordar att 30 000 kr. ställes till styrelsens förfogande för att anställa extra personal. I anslutning härtill beräknar jag i enlighet med vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor medel för utbyte av en tjänst som byråagronom i Ae 23 på husdjursbyrån mot en byrådirektörstjänst i Ae 24.

I syfte att tillgodose behovet av referat- och dokumentationstjänst vid jordbrukets upplysningsnämnd tillstyrker jag lantbruksstyrelsens äskande om en uppräknig av anslaget med 20 000 kr. Härjämte bör en i Ag 9 placerad befattning som kontorist med tjänstgöring hos upplysningsnämnden extraordinariesättas. Samtidigt kan medel för en kanslibiträdestjänst i Ae 7 avföras.

Övriga av styrelsen framlagda förslag till personaländringar biträder jag i så motto, att jag förordar inrättandet av en kanslisttjänst på undervisningsbyrån i stället för en amanuensjänst i reglerad befordringsgång. I överensstämmelse med vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör därjämte utbyte ske av en byrådirektörstjänst i Ae 24 å byrån för yttre rationalisering mot en sådan tjänst i Ae 26. Likaså bör i enlighet med denna anmälan beräknas medel för att utbyta en kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång på jordbruks-ekonomiska byrån mot en tjänst som kanslibiträde i Ae 7. — Vad jag förordat i det föregående föranleder en sammanlagd kostnadsökning av 80 000 kr.

Det är min avsikt att senare föreslå Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga särskild proposition angående rennäringens främjande. Jag har under arbetet med det utredningsmaterial varpå denna proposition bör grundas funnit det angeläget att särskild personal knytes till lantbruksstyrelsen för handläggning av frågor på rennäringens område. Med hänsyn härtill föreslår jag, att en tjänst inrättas för en överinspektör i Ae 26 med placering å husdjursbyrån och med uppgift att såsom självständig föredragande centralt leda arbetet på att främja rennäringen. För detta arbete bör även viss tillfällig expertis eller annan arbetskraft kunna anlitas. Lantbruksstyrelsen bör vid behandlingen av ifrågavarande arbetsuppgifter ha tillgång till en särskild rennäringnämnd av rådgivande karaktär med representanter för samerna. Även ansvaret för den organisatoriska samodningen av renforskningen bör vila på lantbruksstyrelsen. För detta ändamål bör till styrelsen knytas en vetenskaplig expertgrupp, som gemensamt med den föreslagna rennäringnämnden bland annat skall draga upp de allmänna riktlinjerna för renforskningen och årligen upprätta arbetsplaner för densamma. Kostnaderna för arvoden till nämndledamöter, avlöning till överinspektören samt ersättningar till tillfällig expertis m. m. beräknar jag till 43 000 kr. Till här berörda frågor avser jag återkomma i samband med nyssnämnda proposition.

Mot lantbruksstyrelsens beräkningar av utgiftsändringar av automatisk karaktär har jag ej något att erinra. Anslaget bör till följd härav sänkas med 125 000 kr.

Styrelsens övriga, i det föregående ej särskilt behandlade yrkanden kan jag ej tillstyrka.

Anslaget torde sålunda böra uppföras med (3 659 000—2 000=) 3 657 000 kr.»

Lantbruksstyrelsen: Omkostnader (punkten 8 i IX ht)

Efter redovisning av lantbruksstyrelsens anslagsframställning, innebärande anslagshöjning med 39 000 kr., har *departementschefen* anfört följande.

»Med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen anfört tillstyrker jag en ökning av anslagsposten till publikationstryck med 6 000 kr. Vidare förordar jag att delposten till övriga expenser uppräknas med 10 000 kr. I anslutning till vad jag föreslagit under föregående punkt för att öka resurserna för jordbrukets upplysningsnämnd bör posten till upplysningsverksamhet höjas med 5 000 kr. Av budgettekniska skäl bör vidare från denna post i fortsättningen bestridas utgifter för de ändamål, vartill medelsanvisning hittills skett under anslaget Bidrag till utgivande av vissa tidskrifter m. m. Posten bör till följd härav uppräknas med ytterligare 30 000 kr. Med beaktande av medelsförbrukningen kan anslagsposten till reseersättningar sänkas med 35 000 kr. Å andra sidan bör posten samtidigt tillföras 7 000 kr. för att bestrida kostnadsökningar hänförliga till de uppgifter för styrelsen på rennäringens område som behandlats under avlöningsanslaget.»

Proposition nr 68 angående rennäringens främjande

I propositionen har å s. 4—13 lämnats en kort redogörelse för nuvarande förhållanden inom renskötseln, m. m. Pågående renforskning har redovisats å s. 13—14. Under ett följande kapitel har å s. 15—20 omtalats hur lappväsendet finansieras samt redogjorts för den statliga bidragsgivningen till rennäringens främjande. Det betänkande av den 8 juni 1960 som renutredningen avlämnat angående renskötselns organisation och renprodukternas marknadsförande samt däröver avgivna remissyttranden har presenterats å s. 20—44. Därefter har å s. 44—51 givits en sammanfattning av renforskningsutredningens den 29 november 1960 avlämnade betänkande angående renforskningens organisation ävensom av däröver avgivna remissyttranden. Vidare har å s. 51—54 redovisats 1960 års lappfondsutredningsförslag jämte remissyttranden. Å s. 54—57 har slutligen, före departementschefens anförande, lämnats en redogörelse för länsstyrelsernas anslagsäskanden för budgetåret 1962/63 beträffande lappväsendet.

Departementschefen har anfört följande.

»Rennäringens samlade årsavkastning uppgår i producentledet till cirka sju miljoner kr. Inom näringen arbetar för närvarande omkring 1 000 personer, varav cirka 650 har full sysselsättning i yrket året om.

Av renutredningens betänkande framgår, att många av rennäringens utövare har påfallande låga inkomster och att näringens lönsamhet över huvud är otillfredsställande. Detta har enligt utredningen sin grund i att såväl ren-

skötseln som handeln med renprodukter i stor utsträckning bedrivs i otidsenliga och ej tillräckligt effektiva former. Nedgången i antalet yrkesutövare har varit betydande. På grund av de rådande lönsamhetsförhållandena tenderar detta antal att minska än mer.

Goda förutsättningar synes emellertid föreligga för att effektiviteten och därmed lönsamheten inom rennäringen skall kunna förbättras avsevärt. Ett villkor härför är att driftsformerna ändras så, att de får en mera företagsekonomisk inriktning. Vidare har den under senare tid bedrivna försöksverksamheten på renskötselns område gett vid handen att väsentliga vinster kan uppnås genom rationalisering av slakten och omorganisation av marknadsföringen av renprodukter. Då renforskningen hittills bedrivits endast i begränsad omfattning här i landet, torde betydande möjligheter föreligga att genom utvidgad sådan forskning nå resultat som ytterligare förbättrar lönsamheten. Att en rationalisering av driften kan höja avkastningen ger vad som redan hunnit ske i detta avseende inom skogslappbyarna i Pite lappmark belägg för.

På grundval av de i det föregående redovisade utredningsbetänkandena framlägger jag här mina synpunkter och förslag till åtgärder för att främja rennäringen och höja inkomststandarden för dess utövare samt till riktlinjer för den verksamhet som bedrivs av lappväsendets personal.

Det är av väsentlig betydelse att en förbättrad *organisation* kommer till stånd såväl vad beträffar de enheter inom vilka samerna bedriver renskötseln som i fråga om de statliga resurserna för att utveckla näringen. Utan organisationsändringar torde det inte vara möjligt att under överskådlig tid uppnå tillfredsställande resultat av de åtgärder för förstärkning av rennäringens räntabilitet, som jag avser föreslå i det följande. Därför torde de organisatoriska spörsmålen böra upptas först till behandling.

Såsom renutredningen har angett bör en grundläggande princip vara, att renägarna själva i inbördes samverkan genomför det inom näringen erforderliga rationaliserings- och effektiviseringsarbetet. Utan samordning i ekonomiska frågor torde möjligheterna att åstadkomma önskvärda resultat i detta arbete vara begränsade. Det allmänna bör lämna sin medverkan framför allt genom rådgivning och upplysning, yrkesutbildning samt forsknings- och försöksverksamhet. I nuvarande läge finner jag däremot inte skäl föreligga för sådan särlagstiftning i syfte att ge lappbyarna speciella befogenheter gentemot sina medlemmar som utredningen förordat. I stället bör de renskötande lappbymedlemmarna på olika sätt stimuleras att — inom ramen för gällande lagstiftning och genom samverkan i lämpligt avpassade driftsenheter — söka åstadkomma effektivast möjliga driftsformer för renskötseln. Sitt behov av ett särskilt organ för ekonomiska och andra frågor bör lappbyn redan nu kunna tillgodose genom att utse fullmäktige enligt 11 § 1 mom. renbeteslagen. Sedan renutredningen avgav sitt betänkande har

högsta domstolen genom beslut den 3 juni 1961 i mål om ersättning för intrång i renskötseln vid reglering av sjön Malmesjaure i Arvidsjaurs socken fastslagit att lappby — i motsats till vad utredningen utgått ifrån — är juridisk person. Bland annat såsom följd av detta avgörande har, enligt vad kammarkollegiet upplyst, under senare tid framkommit ökat intresse inom lappbyarna att ordna styrelse i form av fullmäktige.

Renutredningens förslag att staten skall medverka till att skapa ett lappbyarnas förbund är jag ej heller beredd tillstyrka. Åtskilliga av de frågor, som i enlighet med utredningsförslaget skulle ankomma på förbundet, innefattas nu i det statliga lappväsandets betydelsefulla verksamhet. Övriga för förbundet tänkta uppgifter kan enligt min mening lämpligen hänföras till redan verksamma myndigheter och organisationer. Dubbelorganisation bör undvikas. Vad särskilt gäller de av utredningen angivna uppgifterna för förbundet att bevaka renskötselns intressen i allmänna sammanhang och att fungera som företrädare för rennäringsringen i landet bör i första hand erinras om vad härvidlag utförs av Svenska samernas riksförbund och Sällskapet Same-ättnam. Den förstnämnda organisationen har numera en ombudsman anställd. Härtill kommer att rennäringsnämnden, som enligt förslag i årets statsverksproposition (jordbruksdepartementets driftbudget, p. 7) avses knytas till lantbruksstyrelsen, skall företräda näringen i dess helhet i de frågor som ankommer på nämnden.

Enligt min uppfattning bör den centrala statliga handläggningen av frågor som rör rennäringsringen väsentligen falla på lantbruksstyrelsen, vilken ju handhar ärenden som avser övriga grenar av husdjurskötseln. För att stärka lantbruksstyrelsens resurser att effektivt medverka i arbetet på att öka lönsamheten inom rennäringsringen har jag redan vid behandlingen av nyssnämnda punkt i 1962 års statsverksproposition — med hänvisning till att jag senare ämnade föreslå Kungl. Maj:t att för riksdagen framlägga särskild proposition angående rennäringsringens främjande — föreslagit att speciell personal härför anställs hos styrelsen. Sålunda har jag förordat, att en tjänst inrättas som överinspektör i Ae 26 med placering å husdjursbyrån och med uppgift att såsom självständig föredragande centralt leda arbetet på att främja näringen. Till sitt förfogande avses överinspektören få särskild expertis och annan arbetskraft. Härför har särskilda medel äskats.

Till lantbruksstyrelsens uppgifter på rennäringsringens område synes bland annat böra höras att planlägga och centralt leda rådgivningen i frågor som rör näringens ekonomi, driftsformer och organisationsutveckling, svara för samordningen inom renforskningen ävensom i lämplig form sammanställa redogörelser för de rön som framkommer därigenom och genom försöksverksamheten samt snarast förmedla dem till befattningshavarna inom lappväsandet, till sameorganisationerna och till berörda enskilda. Vidare bör det på ämbetsverket ankomma att verka för förbättring av renslakten och av renprodukternas avsättning. Härvid bör nära samråd ske med statens jord-

bruksnämnd och slakteriorganisationerna samt med veterinärstyrelsen. Lantbruksstyrelsen bör även framlägga förslag till sådana författningsändringar som befinnas motiverade samt utarbeta allmänna riktlinjer för erforderliga ändringar i de av länsstyrelserna fastställda byordningarna. Slutligen bör styrelsen sammanställa och till Kungl. Maj:t insända de av länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län årligen avgivna anslags-äskandena m. m. liksom också upprätta förslag angående den närmare fördelningen av de å riksstaten anvisade beloppen till lappväsendet samt rörande dispositionen av medel från lappfonden.

Vid sin prövning av ärenden inom rennäringens område bör lantbruksstyrelsen i erforderlig utsträckning ha samråd med, förutom jordbruksnämnden och veterinärstyrelsen, andra berörda ämbetsverk såsom kammarkollegiet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt järnvägsstyrelsen. En representant för kammarkollegiet bör beredas tillfälle att närvara vid lantbruksstyrelsens behandling i plenum av ärenden angående rennäringen.

Den av mig förut föreslagna rennäringsnämnden bör fungera såsom rådgivande organ till lantbruksstyrelsen i alla frågor rörande näringen, vilka är av principiell natur eller eljest av större vikt. I enlighet med föreskrifter av Kungl. Maj:t bör även vissa andra myndigheter höra nämnden i angivna slag av ärenden. Också i andra sammanhang torde det befinnas önskvärt att inhämta dess yttrande. Nämnden, som skall utgöras av företrädare för samerna, bör erhålla en så allsidig sammansättning som möjligt. Nämndledamöterna — vilkas antal torde bestämmas av Kungl. Maj:t — bör förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av högst fyra år. En av ledamöterna bör av Kungl. Maj:t utses till ordförande. Jag förutsätter, att nämnden kommer att i stor utsträckning förlägga sina sammanträden till orter i övre Norrland. Vid sammanträdena torde sådana befattningshavare inom lappväsendet, lantbruksstyrelsen och andra myndigheter, som berörs av de föreliggande ärendena, böra få närvara med yttrande — men ej beslutanderätt.

När det gäller handhavandet av rennäringensfrågorna bör lappväsendet sortera under lantbruksstyrelsen. I övrigt bör det bibehålla sin ställning inom länsorganisationen. Det väsentligaste medlet i arbetet på att förbättra lönsamhetsförhållandena inom rennäringen är att lämna råd och anvisningar beträffande bland annat de driftsekonomiska och produktions-tekniska problemen. En intensifiering av verksamheten i dessa avseenden kommer att ställa krav på i viss mån ändrad inriktning av arbetsuppgifterna för lappväsendets personal. Tjänstebenämningarna lappfogde, lappfogdeassistent och laptillsynsman bör i anslutning härtill utbytas mot benämningarna konsulent, assistent respektive instruktör. Det bör vara en angelägen uppgift för lantbruksstyrelsen att snarast få till stånd fortbildningskurser i driftsekonomiska och produktionstekniska ämnen för i första hand konsulenterna och därefter för assistenter och instruktörer. Även för framtiden bör eftersträvas att genom dylika kurser och annan informa-

tionsverksamhet snabbt delge lappväsendets befattningshavare framkomna erfarenheter och rön från bland annat forsknings- och försöksverksamheten inom renskötselns område.

När jag härefter övergår till frågan om en rationalisering av *produktionen* vill jag understryka vikten av att effektiva driftsenheter skapas genom samverkan mellan renägarna. Enligt renutredningen bör en rationell driftsenhet omfatta 3 000 djur från en eller flera hjordar. För att nå upp till dylik storlek på enheterna fordras en betydande företagsekonomisk koncentration av renskötseln inom lappbyorganisationens ram.

En relativt stor minskning av bevakningskostnaderna torde åstadkommas vid övergång till sådana driftsenheter som utredningen angett såsom de ändamålsenligaste. Härtill kommer att ekonomiska vinster kan göras genom att det på grund av enheternas storlek blir möjligt att förenkla enskilda arbetsmoment, såsom kalvmärkningar, skiljningar, uttagande av slaktdjur m. m. Inom de väsentligt utvidgade driftsenheterna torde man också kunna ernå bättre resultat i avseende på avel och djurkvalitet. Vidare ökas möjligheterna till produktionsanpassning, innefattande även anpassning av djurstocken i fråga om ålder och kön. Även i andra hänseenden skapas förutsättningar för en ekonomiskt fördelaktigare inriktning av verksamheten inom driftsenheterna.

Såsom renutredningen anført kan bevakningskostnaderna minskas ytterligare genom förbättrad tillgång på völdresserade renvallarhundar. Numera förökas genom Svenska kennelklubbens försorg den för några år sedan starkt decimerade hundras som särskilt lämpar sig för renvallaruppgifter. Kennelklubben har förklarat sig beredd att för renskötare anordna kurser i hunddressyr. Då jag utgår från att rennäringsens utövare är intresserade av att lämpligt utformade kurser av detta slag kommer till stånd, vill jag senare återkomma till frågan att stödja kurserna med medel från lappfonden.

Under vissa förutsättningar kan kostnaderna för bevakning och tillsyn av renhjordarna bringas ned genom att renstängsel uppförs. Med medel från sysselsättningsanslaget och lappfonden har under senare år inte obetydliga investeringar skett i gränsstängsel mellan olika lappbyars betesområden.Utförda undersökningar synes emellertid utvisa, att det är räntabelt att genomföra dylika investeringar endast då stordriftens fördelar kan utnyttjas. Motsvarande gäller beträffande de skyddsstängsel som uppförs för att förhindra att renar påköras av tåg eller bil. I de fall nya stängsel kan komma i fråga är det av vikt att investeringarna föregås av noggrann planläggning samt att ekonomiskt mest fördelaktiga stängseltyper används. I viss utsträckning har ett särskilt varningsmärke avseende ren börjat användas försöksvis för att begränsa riskerna för kollisioner med renar i vägtrafiken.

I anledning av renutredningens förslag om en allmän renförsäkring vill jag nämna, att frågan om kollektiv sådan försäkring varit föremål för un-

dersökningar genom försäkringsföretags försorg, men att överläggningar med företrädare för rennäringen hittills inte gett resultat.

Jag är inte nu beredd att biträda förslaget i renutredningens **betänkande** att genom höjda skottpengar stimulera till ökad avskjutning av rovdjur för att därigenom minska renägarnas förluster till följd av att renar blir rivna.

I arbetet på att höja inkomststandarden för dem som utövar rennäringen bör ingå åtgärder för att förstärka deras yrkeskunskaper. Viss *yrkesutbildning* äger redan rum, förlagd till folkhögskolan i Jokkmokk. Med hänsyn till de skärpta krav som i fortsättningen ställs på insikter i skilda fackämnen är det angeläget, att både den yrkesmässiga grundutbildningen och fortbildningen byggs ut såvitt gäller rennäringen. Ledningen av yrkesundervisningen bör handhas av överstyrelsen för yrkesutbildning. Finansieringen bör ske enligt samma normer som för annan yrkesundervisning under överstyrelsen.

Såsom renutredningen antytt är det i hög grad önskvärt att driftsekonomisk bokföring för de olika driftsenheterna kommer till stånd såsom grund för arbetet på att förbättra rennäringens lönsamhet. Det bör vara en uppgift för det statliga lappväsendet, närmast instruktörerna, att medverka vid uppläggnings av dylik bokföring och vid fullföljandet av den. För insamling och sammanställning av siffermaterialet bör lämpliga personer anlitas inom driftsenheterna. Vid lantbruksstyrelsen bör göras sådana sammanställningar som erfordras för att en samlad ekonomisk överblick över rennäringens ställning och utvecklingstendenser skall erhållas. Såväl de lokalt som de centralt bearbetade ekonomiska uppgifterna bör genom instruktörerna delges de skilda driftsenheternas medlemmar.

Den pågående försöksverksamheten i fråga om *renslakt* har enligt renutredningen visat, att det är möjligt att uppnå en avsevärd höjning av producentpriset på renkött genom övergång till uppslaktning i slakterier. Därigenom skapas en fastare grund för att försälja renkött efter slaktad vikt och kvalitet. Samtidigt blir det möjligt att erhålla fullt tillfredsställande livsmedelshygieniska förhållanden vid slakten och distributionen av slaktprodukterna. Detta torde i sin tur öka konsumenternas förtroende för och efterfrågan på renkött med därav följande för producenterna fördelaktig inverkan på prisbildningen.

Det bör därför vara ett vitalt intresse för dem som har sin huvudsakliga inkomst av rennäringen att den nu ofta förekommande så kallade buskslakten försvinner och att slakten för avsalu allmänt förläggs till slakterier. Den vid kontrollerade slakterier bedrivna renslakten omfattar för närvarande i Jämtlands och Västerbottens län hälften av avsaluslakten. I Norrbottens län är andelen kontrollslaktade renar däremot låg. Önskvärt är att ledningen för driftsenheterna, samernas organisationer samt det statliga lappväsendet, lantbruksstyrelsen och veterinärstyrelsen verkar för att allt större delar av renslakten hänförs till kontrollslakterier, som ligger i någorlunda närhet av

lapparnas flyttningsvägar, eller till av lappväsendet och kommuner ägda särskilda renslakterier. Enligt vad veterinärstyrelsen uppgett kan med hänsyn till belägenheten följande under offentlig kontroll ställda slakterier komma i fråga för renslakt, nämligen i Västernorrlands län slakterierna i Sollefteå, Sundsvall och Örnsköldsvik, i Jämtlands län slakterierna i Strömsund, Sveg och Östersund, i Västerbottens län slakterierna i Lycksele, Skellefteå, Umeå, Vebomark och Vilhelmina samt i Norrbottens län slakterierna i Boden, Piteå och Luleå. Två stationära, särskilda renslakterier finns, varav ett i Västerbottens län och ett i Norrbottens län. Vidare finns elva flyttbara sådana anläggningar. Av dessa återfinns fem i Jämtlands län och sex i Norrbottens län. Enligt vad jag under hand inhämtat bedömer Sveriges slakteriförbund det såsom möjligt, att slakteriorganisationerna i övre Norrland efter viss tid kan överta så gott som all renslakt för avsalu inom respektive områden.

I vissa delar av renskötselområdena kan frånvaron av vägar och järnvägar försvåra övergången till avsaluslakt uteslutande vid slakterier. Därför erfordras även i fortsättningen ett antal för renslakt särskilt avsedda, mera provisoriska slaktanordningar. Nya sådana synes inte böra komma till stånd utan samverkan med slakteriorganisationerna och lappväsendet.

Frågan om att underkasta renköttet obligatorisk besiktning har varit föremål för ingående överväganden. I lagen den 20 mars 1959 om köttbesiktning m. m. har bestämmelser om besiktningstväng för renkött införts, men ikraftträdandet av ifrågavarande föreskrifter har gjorts beroende av senare beslut av Kungl. Maj:t. Vid lagens tillkomst ansågs nämligen praktiska möjligheter inte föreligga att tillämpa besiktningstväng beträffande renkött. Det är min avsikt att åter ta upp spörsmålet så snart tekniska och andra förutsättningar för att sätta nämnda föreskrifter i kraft är för handen.

Även vad gäller vidareberedningen av renkött samt marknadsförandet av renprodukter följer väsentliga ekonomiska och livsmedelshygieniska fördelar med att slakten förläggs till ordinära slakterier. Sålunda åstadkommes direkt anknnytning till charkuteriföretagen, varjämte distributionen och försäljningen av renkött och charkuterivaror på dylikt kött samt av renhudar sammankopplas med motsvarande åtgärder beträffande volymmässigt större varugrupper. Vidare erhålls fullgoda möjligheter till lagerhållning. Förutsättningar uppkommer också för prisklassificering. Lämpligheten av att genomföra en sådan ankommer det på statens jordbruksnämnd att närmare överväga.

Såsom ett led i strävandena att höja rennäringens ekonomiska avkastning bör en intensifiering ske av *renforskningen*. Såsom renforskningsutredningen angett torde denna forskning i första hand avse avels- och betesfrågor samt frågor rörande renens sjukdomar och parasiter. I detta sammanhang vill jag erinra om att en särskild utredning erhållit i uppdrag att inventera för renskötseln tillgängliga betesmarker.

För att nå åsyftade resultat synes det vara av vikt att den organisatoriskt nu splittrade renforskningen samordnas på ett ändamålsenligt sätt. Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen och den där placerade överinspektören för rennäringsfrågor att svara för den organisatoriska samordningen. Till lantbruksstyrelsen bör även knytas en särskild vetenskaplig expertgrupp som efter samråd med styrelsens rennäringsnämnd bör — under ledning av ämbetsverkets chef eller den befattningshavare han sätter i sitt ställe samt i närvaro av överinspektören och företrädare för lappväsendet — *dels* överlägga om den närmare uppläggningsorganisationen av forskningens organisation, *dels* uppdraga allmänna riktlinjer för forskningen, *dels* kontinuerligt följa dess vidareutveckling bland annat genom prövning av årliga arbetsplaner *samt* *dels* upprätta förslag till fördelning av de medel, som varje år kan stå till förfogande för renforskningen. Ledamöterna i expertgruppen bör förordnas av Kungl. Maj:t och representera olika forskningsgrenar.

Den fortsatta renforskningen bör ske i nära kontakt med den praktiska renskötseln samt företrädesvis röra aktuella problem och över huvud frågor, som synes kunna lösas på kortare sikt.

Inom ramen för renforskningens organisation bör infogas försöksstationen på Kuolpavare i Gällivare kommun liksom också vattenfallsverkets försök i Serri invid Jokkmokk.

Den utbyggda forskningsverksamheten torde huvudsakligen böra anknytas till statens veterinärmedicinska anstalt och lantbrukshögskolans husdjursinstitutioner samt i viss mån till skogshögskolan. Verksamheten bör i allt väsentligt finansieras med lappfondsmedel eller allmänna forskningsmedel. Av tillgängliga medel bör avdelas belopp som är tillräckliga för att bland annat extra-anställa kvalificerade forskare vid veterinärmedicinska anstalten och lantbrukshögskolan.

I den av länsstyrelsen i Norrbottens län utförda tornedalsutredningen, vilken redan redovisats för årets riksdag (prop. nr 31), har framlagts vissa förslag till förbättring av rennäringens och samernas förhållanden inom Karesuando kommun. För egen del finner jag, att förslagen i fråga bör uppställas till prövning i gängse ordning av bland annat lappväsendet och lantbruksstyrelsen. Genomförandet bör ske i den mån resurserna medger efter avvägning mot andra för rennäringen viktiga åtgärder.

Vid svensk renskötsel på norskt respektive finskt område skall, oavsett vad i det föregående sagts, iakttas vad som är särskilt överenskommet och i övrigt där gäller.

Vad härefter angår *finansieringen* av de angivna åtgärderna för att främja rennäringen torde denna böra ske med medel under lappfonden till den del kostnaderna kan anses böra falla på det allmänna och de då ej är att hänföra till lappväsendet och dess direkta åtgöranden.

Såsom framgår av lappfondsutredningens betänkande är kapitaltillgångarna under lappfonden begränsade liksom fondens årliga nettoinkomst. Om riksdagen godkänner de förslag, som nyligen framlagts i särskild proposition, nr 39, angående bland annat ändrad förvaltning av renbetesfjällen, avskrivs emellertid den 30 juni detta år fondens skuld till domänverket, uppskattad till cirka 1,7 miljoner kr. Samtidigt ökar fondens årliga inkomst med i nuvärde 150 000 kr. genom att domänverket inlevererar detta belopp såsom ersättning för att renbetesfjällens skogar under en tid av 50 år ingår under domänverket. Vidare bör på sätt lappfondsutredningen föreslagit från och med nyssnämnda dag sådana avgiftsmedel redovisas över lappfonden, som i enlighet med beslut jämlikt 4 kap. 13 § vattenlagen inbetalats till statskontoret och för vilka användningsområdet är begränsat till ändamål som gagnar rennäringsen. För sistnämnda medel, vilka givetvis bör kunna utnyttjas även för åtgärder av mera lokalt intresse, bör särskilt konto läggas upp. Förvaltningen av fonden bör tills vidare alltjämt ombesörjas av statskontoret även om lantbruksstyrelsen i enlighet med vad jag förut anfört skall avge förslag till disposition av fondmedlen och handha utbetalningen av sådana medel efter beslut av Kungl. Maj:t.

Genom den förordade förstärkningen av lappfonden bör resurser föreligga att i rimlig utsträckning tillgodose ej blott ändamål som nu finansieras över fonden utan även anspråk på den som uppkommer som följd av mina förslag i det föregående. Liksom hittills måste en inbördes avvägning naturligen ske med hänsyn till de olika ändamålen angelägenhetsgrad.

För att bestrida vissa kostnader i anledning av att lappväsendet i fortsättningen får vidgade rådgivningsuppgifter bör under jordbruksdepartementets huvudtitel upptas ett nytt reservationsanslag benämnt *R å d g i v n i n g s v e r k s a m h e t f ö r r e n n ä r i n g e n s f r ä m j a n d e*. Anslaget bör anlitas bland annat för att täcka utgifter för tillfällig personal för ekonomisk och teknisk information till näringsens utövare i allmänhet. Vidare bör från anslaget utgå medel för att anordna särskilda kurser för de ledande inom driftsenheterna samt den förut föreslagna fortbildningen av lappväsendets egna befattningshavare. Även kostnader för renskötares resor till kursorter bör efter särskilt medgivande kunna finansieras från det nya anslaget liksom utgifter för upplysningslitteratur m. m. För nästa budgetår har jag räknat med att en medelsanvisning under anslaget av 50 000 kr. skall vara till fyllest.

I det föregående har jag förordat att tjänstebenämningarna lappfogde, lappfogdeassistent och lapptillsynsman ändras till konsulent, assistent respektive instruktör. Vad gäller löneställningarna för befattningshavarna inom lappväsendet föreslår jag, att den 1 juli 1962 de fem tjänsterna som konsulent placeras i Ao 24 och de 13 instruktörstjänsterna i Ae 11 samt att en av de två tjänsterna som kanslibitråde i Ao 7, nämligen den i Norrbottens

län, samma dag utbyts mot en tjänst som kontorist i Ao 9. Från och med den 1 januari 1963 bör de tre tjänsterna som assistent uppflyttas till Ae 19 och instruktörstjänsterna till Ae 13. Såsom villkor för att erhålla befattning i de båda sistnämnda lönegraderna skall gälla att vederbörande har genomgått särskilda inom lappväsendet anordnade fortbildningskurser eller på annat sätt förvärvat likvärdig kompetens. Slutligen föreslår jag att arvodena till ordningsmän och vice ordningsmän i lappbyarna höjs med 200 kr. respektive 100 kr. Arvodena till de förra bör sålunda bestämmas till högst 1 000 kr. och till de senare till högst 500 kr. för år.

Kostnaderna för de förordade lönegradsförändringarna och arvodeshöjningarna har jag beräknat till sammanlagt 39 000 kr. Förslagen till ändrade tjänstebestämmelser och lönegradsplaceringar samt till villkor för placeringarna har varit föremål för överläggningar mellan företrädare för jordbruks- och civildepartementen samt vederbörande personalorganisationer, som därvid godtagit desamma.

Vid bifall till vad jag här föreslagit bör under anslagsrubriken *Lappväsendet: Avlöningarna*¹ för budgetåret 1962/63 anvisas förslagsvis 600 000 kr.

För lappväsendets kostnader för sjukvård m. m., reseersättningar och expenser torde för nästa budgetår under rubriken *Lappväsendet: Omkostnader*² böra anvisas ett belopp av förslagsvis 202 000 kr. Av anslagsbeloppet har jag beräknat 1 000 kr. under posten till sjukvård m. m., 165 000 kr. under posten till reseersättningar samt 36 000 kr. under expensposten.»

Utskottet

Av propositionen nr 68 om rennäringens främjande framgår att det är av vikt att åtgärder vidtas för att främja denna näring och därigenom åstadkomma en höjd inkomststandard för den renskötande samebefolkningen. Utskottet delar departementschefens uppfattning att goda förutsättningar föreligger att förbättra rennäringens lönsamhet. De förslag i detta syfte som framläggs i propositionen finner utskottet ändamålsenliga. Den medverkan till den åsyftade rationaliseringsprocessen som är avsedd att lämnas från statsmakternas sida — främst genom rådgivning och upplysning, yrkesutbildning samt forsknings- och försöksverksamhet — torde på ett verksamt sätt komma att bidra till möjligheten att nå önskad resultat på ifrågavarande område. En väsentlig förutsättning för att ett önskvärt resultat skall uppnås måste dock vara att renägarna själva aktivt medverkar i det erforderliga rationaliseringsarbetet.

¹ Tidigare rubrik: Lappfogdarna m. fl.: Avlöningar

² Tidigare rubrik: Lappfogdarna m. fl.: Omkostnader

Enligt propositionsförslaget skall i frågor angående rennäringsen en till lantbruksstyrelsen knuten rennäringsnämnd fungera såsom rådgivande organ till styrelsen. Denna nämnd är avsedd att utgöras av företrädare för samerna. Vid lantbruksstyrelsens behandling i plenum av ärenden som rör rennäringsen skall enligt departementschefens förslag en representant för kammarkollegiet beredas tillfälle att närvara. I motionerna I: 623 samt I: 622 och II: 745 yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att bestämmelser utfärdas om att vid lantbruksstyrelsens behandling i plenum av sådana ärenden minst två samer skall ingå såsom ledamöter i styrelsen. Utskottet får i anledning av motionärernas förslag framhålla att lantbruksstyrelsen äger rätt att inkalla sakkunnigt biträde från samer där så skulle påkallas. Utskottet förutsätter att styrelsen kommer att begagna sig av denna möjlighet. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida torde ej föräledas av motionerna.

Utskottet biträder departementschefens uppfattning att den centrala handläggningen av frågor rörande rennäringsen väsentligen bör falla på lantbruksstyrelsen. Det synes sålunda ändamålsenligt att lappväsendet i vad avser dylika spörsmål sorterar under lantbruksstyrelsen. Såsom framhålls i propositionen bör lappväsendet i övrigt bibehålla sin ställning inom länsorganisationen. Lappväsendets personal skall sålunda i administrativt hänseende fortfarande lyda under länsstyrelserna. I motionerna I: 621 och II: 744 har yrkats att lappväsendet fortfarande i sin helhet skall sortera under länsstyrelserna, varvid dock erforderligt samarbete bör äga rum med lantbruksstyrelsen i utvecklings- och marknadsfrågor som avser rennäringsen. Utskottet utgår ifrån att sådant samarbete upprätthålles mellan länsstyrelserna och lantbruksstyrelsen att lappväsendets befattningshavare i sitt arbete ej kommer att åsamkas olägenheter av att de i frågor rörande rennäringsen lyder under ett annat ämbetsverk än beträffande övriga uppgifter som åvilar dem.

Departementschefen har föreslagit att tjänstebenämningen lappfogde skall utbytas mot benämningen konsulent. I motionerna I: 621 och II: 744 har i första hand yrkats att lappfogdarna skall behålla sin nuvarande tjänstetitel. Utskottet har ej blivit övertygat om att den i propositionen föreslagna tjänstebenämningen är den bästa. Flera skäl talar för att titelfrågan bör bli föremål för förnyat övervägande av Kungl. Maj:t. Därvid bör kunna beaktas även de i motionerna alternativt framförda titelförslagen. I avvaktan härfpå bör enligt utskottets förmenande den nuvarande benämningen lappfogde bibehållas.

De i propositionen föreslagna lönegradsuppflyttningarna för lappväsendets personal föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet avstyrker sålunda vad i motionerna I: 621 och II: 744 yrkats i förevarande avseende.

I likhet med departementschefen anser utskottet angeläget att en inten-

sifierad renforskningsverksamhet kommer till stånd. Utskottet kan i princip tillstyrka de i propositionen föreslagna åtgärderna i sådant syfte. I detta sammanhang finner utskottet det vara av vikt att en undersökning göres huruvida möjlighet finns att åstadkomma en närmare samordning av renforskningen inom de nordiska länderna.

De av Kungl. Maj:t föreslagna medelsanvisningarna till lappväsendets avlönings- och omkostnadsanslag samt till rådgivningsverksamhet för rennäringens främjande biträdes av utskottet.

Av Kungl. Maj:t framlagda anslagsberäkningar och förslag rörande lantbruksstyrelsens avlönings- och omkostnadsanslag har inte föranlett någon erinran från utskottets sida.

Då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt ej påkallar något särskilt uttalande från utskottets sida, hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 621 och II: 744, såvitt avser benämningen lappfogde, ävensom med avslag å nyssnämnda motioner i vad däri gjorts yrkande om lappfogdetjänstens lönegradsplacering, bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för lappväsendet i enlighet med vad i det föregående angivits,

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 621 och II: 744, såvitt nu är i fråga, fastställa följande avlöningsstat för lappväsendet att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1962/63:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	154 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	60 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	255 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	123 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	8 000

Summa kr. 600 000

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 621 och II: 744, såvitt nu är i fråga, å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln anvisa till *Lappväsendet: Avlöningar* ett förslagsanslag av 600 000 kr.,

IV. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till *Lappväsendet: Omkostnader* ett förslagsanslag av 202 000 kr.,

2) till *Råddgivningsverksamhet för rennäringens främjande* ett reservationsanslag av 50 000 kr.,

V. lämna motionerna I: 623 samt I: 622 och II: 745, i den mån de ej besvarats i det föregående, utan åtgärd,

VI. lämna motionerna I: 621 och II: 744, i vad avser däri gjort yrkande om lappväsendets sortering under länsstyrelserna, utan åtgärd,

VII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lantbruksstyrelsen som föranledes av vad som föreslagits i det föregående,

b) fastställa följande avlöningsstat för lantbruksstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 421 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	30 000
3. Ersättningar till sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	21 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	1 330 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	801 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	54 000
	Summa kr. 3 657 000

VIII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till *Lantbruksstyrelsen: Avlöningar* ett förslagsanslag av 3 657 000 kr.,

2) till *Lantbruksstyrelsen: Omkostnader* ett förslagsanslag av 540 000 kr.

Stockholm den 3 maj 1962

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Jonsson, Bertil Andersson, Hermansson, Nils Hansson, Gunnar Berg*, Hedström, Uno Olofsson*, Ringaby*, Magnusson och Isacson;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Lindström, fru Lindskog, herrar Arweson*, Lundmark, Jönsson i Ingemarsgården, Stiernstedt, Persson i Appuna* och Hedin*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1) av herrar *Nils Hansson, Gunnar Berg, Hedström, Jönsson* i Ingemarsgården, *Stiernstedt* och *Hedin*, vilka ansett

dels att första stycket å s. 14 i utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

»Enligt propositionsförslaget . . . (lika med utskottet) . . . i styrelsen. Enligt utskottets mening synes det lämpligt att representanter för samerna får rätt att delta vid styrelsens handläggning i plenum av sådana ärenden, bl. a. med beaktande av att rennärlingsfrågorna utgör en för lantbruksstyrelsen ny ämnesgrupp. Härigenom vinnes att dessa frågor kommer att behandlas under medverkan av näringens egna utövare, som alltså kan tillföra lantbruksstyrelsen sin erfarenhet och sakkunskap. Vad som föreslagits står dessutom i överensstämmelse med den avsikt att stärka samernas självbestämmanderätt som kan spåras i propositionen liksom med samernas vid flera tillfällen uttalade önskemål därom. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka motionärernas angivna förslag i ämnet.»

dels ock att utskottets hemställan under V. bort lyda sålunda:

»i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 623 samt I: 622 och II: 745 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att sådana bestämmelser utfärdas, att minst två samer skall vara ledamöter av lantbruksstyrelsens plenum vid behandling av rennärlingsärenden.»

2) av herr *Persson* i Appuna, som ansett

dels att det stycke i utskottets utlåtande å s. 14, som börjar med orden »Departementschefen har» och slutar med orden »lappfogde bibehållas.», bör utbytas mot text av följande lydelse:

»Departementschefen har . . . (lika med utskottet) . . . nuvarande tjänstetitel. Utskottet har för sin del funnit att den förskjutning av lappfogdarnas arbetsuppgifter mot rådgivningsverksamhet, som avses i propositionen, bör komma till uttryck i tjänstebenämningen på sätt departementschefen föreslagit. Då detta enligt vad utskottet inhämtat jämväl överensstämmer med samernas eget önskemål avstyrker utskottet motionärernas yrkande.»

dels ock att utskottets hemställan under I. bort lyda sålunda:

